

Streszczenie rozprawy doktorskiej:
KOMUNIKACJA MIEJSKA W SŁUPSKU W LATACH 1945 – 2015

Problematyka transportu zbiorowego, przeważnie w miastach i aglomeracjach jest domeną głównie badań naukowych w dyscyplinach nauki innych niż historia. Analizy te w dużej mierze skupiają się na obecnym bądź przyszłym czasie, w większości pomijając lata przeszłe. Mają na uwadze ciągle usprawnianie komunikacji zbiorowej osób, dzięki czemu możliwa jest optymalizacja zagadnień z nią związanych. Tematyka komunikacji miejskiej we wspomnianych publikacjach dotyczy w szczególności: inżynierii ruchu drogowego, planowania komunikacji miejskiej w urbanistyce, techniki i organizacji ruchu ulicznego, zagadnień ekonomii w komunikacji miejskiej, wykorzystywanych środków przewozowych, organizacji obsługi i napraw taboru oraz budowy i eksploatacji sieci zasilających i infrastruktury.

Kompleksowa analiza dziejów komunikacji miejskiej, nie jest szczególnie popularna w kręgu naukowych zainteresowań badawczych z historii. Powstające na ten temat prace, są to głównie publikacje popularnonaukowe. Ich autorzy skupiają się przede wszystkim na przybliżeniu pewnych występujących rodzajów pojazdów, niespotykanych już na ulicach polskich miast, traktując je często w sposób sentymentalny. Drugim często poruszonym zagadnieniem w publikacjach popularnonaukowych, są sieci połączeń komunikacyjnych i ich ewoluowanie na przestrzeni określonego czasu.

Dotychczas zagadnienie dziejów komunikacji miejskiej w Słupsku, nie było brane pod uwagę w historycznych badaniach naukowych. Tymczasem komunikacja miejska będąc jedną z dziedzin gospodarki komunalnej miasta, jest ważnym aspektem użyteczności publicznej, mając duże znaczenie dla sprawnego funkcjonowania wielkich zbiorowisk ludzkich. Rozprawa doktorska ma na celu wypełnienie istniejącej luki badawczej. Niniejsza praca w sposób naukowy, a przy tym kompleksowy opisuje działalność transportu zbiorowego w wybranym mieście, w tym przypadku w Słupsku. Zaznajomienie się w sposób szczegółowy na podstawie badań naukowych, z procesem kształtowania komunikacji miejskiej w Słupsku, da możliwość spojrzenia z szerszej perspektywy na dzieje Słupska, tworząc tym samym jego dodatkowy, do tej chwili brakujący element.

Powstałe do tej pory prace odnoszące się do komunikacji miejskiej w Słupsku, są to publikacje popularnonaukowe. Pierwsza dotyczy nieistniejącej już sieci trakcji tramwajowej i skupia się głównie na opisie linii tramwajowych oraz tramwajów pod kątem technicznym. Dwie następne napisane przez jednego autora, w dużej mierze przybliżają wykorzystywane w

Słupsku autobusy. Ostatnia pozycja to wydawnictwo jubileuszowe związane ze stuleciem komunikacji miejskiej w Słupsku, powstałe na zlecenie Miejskiego Zakładu Komunikacji w Słupsku.

Zamiarem niniejszej rozprawy jest przedstawienie historii komunikacji miejskiej w Słupsku w sposób bardzo szczegółowy. Zdaniem autora większość osób postrzega komunikację miejską przez pryzmat wykorzystywanych środków transportu, eksploatowanych linii komunikacyjnych i ewentualnie wykorzystywanej do tego infrastruktury. Tymczasem w opinii autora najważniejszą rzeczą w komunikacji miejskiej jest czynnik ludzki, który często jest pomijany lub nierzadko dostrzegany dopiero w dalszej kolejności. Osoby te to głównie pracownicy, którzy na przestrzeni wielu lat tworzyli i kształtowali rozwój komunikacji miejskiej w Słupsku. Ich stosunek do wykonywanej pracy, miał bez wątpienia niebagatelny wpływ na końcowe efekty oraz postrzeganie komunikacji miejskiej.

Rozprawa doktorska powstała głównie w oparciu o materiały źródłowe pochodzące z archiwów. Biorąc pod uwagę liczbę wykorzystanych zasobów, są to archiwa w następującej kolejności: Archiwum Państwowe w Koszalinie Oddział w Słupsku, Archiwum Zakładowe Miejskiego Zakładu Komunikacji w Słupsku, Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Gdańsku, Archiwum Państwowe w Koszalinie, Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Archiwum Państwowe w Szczecinie oraz Archiwum Państwowe w Poznaniu. Dla pełniejszego ukazania poruszanych w rozprawie zagadnień, w pracy wykorzystano również publikacje naukowe odnoszące się do historii regionalnej. W rozprawie wykorzystano również artykuły prasowe następujących gazet: „Dziennik Bałtycki”, „Głos Koszaliński”, „Głos Pomorza”, „Głos Wybrzeża”, „Konfrontacje” i „Zbliżenia”. W rozprawie autor wykorzystał także trzy przeprowadzone wywiady z następującymi osobami: Mirosławem Pająkiem, Wiktorem Usykiem i Leszkiem Bocianem.

Rozprawa doktorska przedstawia 70 lat działalności transportu zbiorowego w Słupsku. Cezura początkowa przypada na czas zakończenia II wojny światowej, kiedy dzięki zmianom terytorialnym Słupsk został włączony do państwa polskiego. Natomiast, jeżeli chodzi o datę końcową to zamiarem autora było objęcie możliwie jak największego okresu dziejów komunikacji miejskiej w Słupsku. Stąd przyjęto jako datę końcową 2015 rok.

Rozprawa doktorska składa się z pięciu rozdziałów. W pierwszym *Koncepcje i kierunki rozwoju komunikacji miejskiej w Słupsku w latach 1945 – 2015* przedstawiony został zarys komunikacji miejskiej w latach 1910 – 1945, czyli w czasie kiedy Słupsk terytorialnie

wchodził w skład państwa niemieckiego. W tym samym rozdziale przedstawiono zamierzenia i plany związane z rozwojem komunikacji miejskiej w latach 1945 – 2015.

W drugim rozdziale *Przedsiębiorstwa komunikacji miejskiej* omówione zostały w sposób chronologiczny wszystkie zakłady i przedsiębiorstwa, które były odpowiedzialne za realizowanie miejskiego transportu zbiorowego. Następnie opisano dodatkową działalność, którą prowadziły ww. podmioty, niebędącą bezpośrednio związaną z działalnością podstawową. Miało to znaczący wpływ, głównie ekonomiczny. Były to: trakcja taksówek osobowych, trakcja taksówek bagażowych i Zakład Transportu Samochodowego (pojazdy ciężarowe). Również w rozdziale tym przedstawiony został zarys komunikacji miejskiej w Łęborku w latach 1975 - 1988, kiedy oddział ten podlegał bezpośrednio pod komunikację miejską w Słupsku.

Rozdział trzeci *Kadry przedsiębiorstw komunikacji miejskiej* przedstawia kadre kierowniczą z podziałem na lata 1945 – 1989 oraz 1989 – 2015. Następnie zaprezentowana została kadra niższego szczebla w latach 1945 – 1989 z opisem grup zawodowych: kierowców, mechaników, konduktorów i kontrolerów biletów oraz przedstawieniem poziomu wykształcenia i występującą fluktuacją. Dalszy opis pracowników niższego szczebla ma kontynuację w latach 1989 – 2015, w którym to czasie doszło do dwóch procesów restrukturyzacyjnych. W dalszej części rozdziału ukazane zostało funkcjonowanie organizacji partyjnych do 1989 r. (POP PZPR, ZSMP), Rady Robotniczej, Rady Pracowniczej, „racjonalizacji” pracy, zakładowej jednostki ORMO oraz innych organizacji, które istniały w przedstawianych zakładach i przedsiębiorstwach. W dalszej części ukazano sferę socjalno – bytową, działalność związków zawodowych, opisano akcje protestacyjne i strajkowe, szkolnictwo branżowe i ośrodek szkolenia kierowców.

Rozdział czwarty *Sieć połączeń komunikacyjnych* ukazuje kształtowanie się linii tramwajowych w latach 1945 – 1959, linii autobusowych w latach 1958 – 2015 oraz linii trolejbusowych w latach 1985 – 1999, przy czym w tym ostatnim znaczny akcent został położony na ukazanie okoliczności utworzenia i likwidacji trakcji trolejbusowej.

Ostatnia, piąta część rozprawy *Eksploatacja i modernizacja taboru oraz infrastruktura* opisuje tabor i sieć trakcji tramwajowej w latach 1945 – 1959, tabor autobusowy i mikrobusowy w latach 1958 – 2015 oraz tabor i sieć trakcji trolejbusowej w latach 1985 – 1999.